Brieven van slachtoffers

Tijdelijke Onderzoekscommissie Georganiseerd Sadistisch Misbruik van Minderjarigen (Commissie Hendriks)

21 december 2022

Inleiding

Dit deelrapport biedt een weergave van de inhoud van brieven geschreven door slachtoffers van ritueel misbruik en enkele naaste betrokkenen. Stichting Caleidoscoop, de landelijke vereniging voor mensen met een dissociatieve stoornis, heeft een oproep gedaan voor ervaringsverhalen ter ondersteuning van een Kamerbrief. Aanleiding voor dit initiatief was de reactie van de minister van Justitie en Veiligheid eind augustus 2020 bij de beantwoording van Kamervragen over de Argos-uitzending *Glasscherven en Duistere Rituelen*. De minister liet toen weten *"dat er geen onafhankelijk onderzoek komt naar ritueel misbruik in Nederland"* (Brief oproep Caleidoscoop, 4 september 2020).[1] Onder meer de Stichting wilde dat de politiek zou weten dat deze slachtofferervaringen er wel zijn. Om die reden vroeg Caleidoscoop slachtoffers om brieven te sturen die als bundel samen met de Kamerbrief naar de minister gestuurd zou worden. Die bijlage diende als ondersteuning voor het starten van een onderzoek naar ritueel misbruik en ten behoeve van een apart evaluatie-onderzoek naar de Landelijke Expertgroep Bijzondere Zedenzaken (LEBZ).[2] Later, in oktober 2020, zijn uiteindelijk twee moties aangenomen die verzoeken om een onafhankelijk onderzoek naar georganiseerd sadistisch misbruik van minderjarigen en een onafhankelijk onderzoek naar het functioneren van de LEBZ. Het doel van dit rapport is het analyseren van de inhoud van de brieven om een beeld te geven van ervaringen van slachtoffers. Het eerste deel beschrijft de belangrijkste kenmerken van het misbruik dat de briefschrijvers rapporteren en wat er geschreven is over de daders[3] en de werkwijze van het 'netwerk'. De geschreven tekst van de brieven biedt daarnaast ruimte voor verdere analyse. Het tweede deel betreft een analyse van patronen in gebruikte taal. Aanvullend is nagegaan wat de woordkeuzes en het taalgebruik laten zien over wat hun beeld is van ritueel misbruik, aangifte doen en de LEBZ.[4]

Methode

De bundel bestaat uit 24 brieven, variërend in lengte van één tot veertien pagina's, die geschreven zijn naar aanleiding van de oproep van Caleidoscoop. De bijgevoegde leidraad bij deze oproep verzocht de briefschrijvers antwoord te geven op specifieke vragen. Het gaat om vragen over de beschrijving van ervaringen met (ritueel) misbruik, de ervaringen met het doen van aangifte en met de LEBZ. Om de beschrijvende kenmerken uit de brieven te halen, is per brief en per indicator gebruikgemaakt van een scoreformulier (zie bijlage 1). De

[1] De Commissie heeft de bundel met brieven per mail via Stichting Caleidoscoop ontvangen.

[2] De LEBZ adviseert naar aanleiding van politieonderzoek en de aangiften en adviseert het Openbaar Ministerie.

[3] De Commissie kan daderschap niet vaststellen en volgt in deze de perceptie van de briefschrijvers.

[4] Er is overlap met de slachtoffers die de Commissie gesproken heeft (zie deelrapport *Slachtoffers aan het woord* meer informatie over de inhoud van de gesprekken). De Commissie is niet expliciet nagegaan hoe groot deze overlap is.

Commissie heeft voor het tweede deel van dit deelonderzoek twee externe onderzoekers gevraagd om een oriënterende taalanalyse middels een discoursanalyse uit te voeren.[5] Een discoursanalyse is een methode om geschreven en gesproken taal te onderzoeken in relatie tot een sociale context, in dit geval het delen van ervaringsverhalen over misbruik als minderjarige. In het door hen geleverde interne rapport zijn de resultaten uitgebreid toegelicht aan de hand van briefcitaten. In een concluderende paragraaf is beschreven hoe grondige taalanalyses en forensische linguïstiek in het algemeen zouden kunnen bijdragen aan verbetering van de communicatie tussen partijen die betrokken zijn bij het aangifteproces.

Beschrijvende kenmerken

Slachtofferkenmerken

Voor zover bekendgemaakt in de brief, zijn de briefschrijvers – op één man na – allemaal vrouw. In zeven van de 24 brieven is dit niet expliciet genoemd en niet te achterhalen omdat de brief in de ik-vorm geschreven is. In het merendeel van de brieven wordt gesproken over meerdere slachtoffers. In zeven brieven komt hierover geen informatie naar voren. Soms maakte een dader meerdere slachtoffers op verschillende momenten. In een enkel geval spreekt een briefschrijver over misbruik dat nog voortduurde tot twee generaties na haar door dezelfde groep daders. In zeven brieven is sprake van meerdere kinderen in eenzelfde misbruiksituatie. Dan is er bijvoorbeeld geschreven over andere kinderen die aanwezig waren op een seksfeest (één geval) of over baby's die in hun bijzijn zijn gedood (twee gevallen).

De leeftijd bij aanvang van het beschreven seksueel misbruik varieerde van 0 tot 14 jaar oud (leeftijd bekend in 15 brieven). In acht gevallen was de leeftijd van de minderjarigen tussen 0 en 5 jaar, in vijf gevallen tussen de 5 en 12 jaar en in twee gevallen ouder dan 12 jaar. In sommige gevallen is beschreven dat het (seksuele) misbruik meerdere jaren duurde, soms tot begin of eind dertig, maar in de meeste brieven komt de duur van het misbruik niet duidelijk naar voren.

Ongeveer de helft van de briefschrijvers beschrijft psychische problemen te hebben ervaren. Ze spreken over posttraumatische stressstoornis (PTSS), Complexe PTSS, Dissociatieve Identiteitsstoornis (DIS) en overige dissociatieve stoornissen alsook meer algemene (psychische) klachten waaronder anorexia, depressies, automutilatie en zelfmoordpogingen. Klachten kwamen vaak vele jaren na misbruikervaringen nog steeds voor. Er wordt verder in

[5] Het interne rapport *Discours analytisch onderzoek naar ervaringsverhalen rondom het aangifteproces, ritueel misbruik en ervaringen met de LEBZ* van externe onderzoekers dr. Fleur van der Houwen en drs. Kitty Smeekes.

zeven brieven gesproken over één of meerdere zwangerschappen die volgens de briefschrijvers voortkwamen uit het misbruik.

Aard van seksueel misbruik

In nagenoeg alle brieven benoemen de briefschrijvers een vorm van seksueel misbruik te hebben ervaren toen zij minderjarig waren. Vaak gaat het om verkrachting. Soms ging dit seksueel misbruik samen met emotionele en (ernstige) lichamelijke mishandeling. In acht brieven wordt ook gesproken over kinderpornografie en -prostitutie. In één brief wordt ook wapen- en drugshandel genoemd. Details zijn niet altijd genoemd, mogelijk als gevolg van het verzoek van Caleidoscoop om niet in details te treden. In dertien brieven wordt expliciet genoemd dat er sprake was van rituele aspecten, satanische aspecten en/of sadistische aspecten. In een kleiner aantal brieven wordt in meer detail hierover verteld. Satanische aspecten worden ofwel in algemene termen genoemd ('slachtoffer van satanisch ritueel misbruik'), ofwel meer specifiek in enkele brieven. Daarin wordt gesproken over een 'bruid van satan' zijn, 'priesteres van Satan' zijn of het offeren aan Satan of aan Moloch (in Hebreeuwse geschriften een god aan wie kindoffers gedaan werden). Als er geschreven is over rituele aspecten, is uitgeweid over aspecten als zang, staan/liggen/zitten in een kring, kaarsen, mis, offer, bloed drinken, foetus opeten, schijnexecuties en begrafenissen, en 'in doodskisten moeten liggen'. In de meerderheid van deze dertien brieven staan gedragingen die als sadistisch gezien kunnen worden: vastbinden op een tafel of aan een boom, 'electroshocks krijgen', 'rondgetold zijn', 'onder water houden', 'ophangen aan kruis' of kleine dieren doden, of toekijken hoe andere kinderen of dieren worden gedood.

In zes brieven wordt gesproken over beeldmateriaal van misbruik, maar meestal wordt niet gespecificeerd of het om foto's of om video's gaat. Het gaat om materiaal dat gemaakt zou zijn van henzelf toen zij als minderjarige misbruikt werden. Soms gaat het over beelden van andere kinderen die misbruikt zijn, naar wie een briefschrijver moest kijken. Voor briefschrijvers is het vaak niet duidelijk waar het filmmateriaal is gebleven. In een enkel geval is er door de politie beeldmateriaal in beslag genomen.

Ook geven sommige briefschrijvers aan hoe hun herinneringen over (de aard van) het seksuele misbruik in de periode dat zij minderjarig waren, naar boven kwamen. Zeven briefschrijvers schrijven over hoe ze zich hun misbruikervaringen herinneren. In de overige brieven wordt hier niet over gesproken. Zes van de zeven zeggen dat ze "*alles altijd al wisten maar dat ze het niet durfden te vertellen*". Vaak met hulp van een ouder, arts of psycholoog durfden ze erover te praten en soms ook aangifte te doen. Twee briefschrijvers noemen expliciet dat er géén sprake is van hervonden herinneringen. De zevende briefschrijver herinnerde zich tijdens een latere zwangerschap allerlei beelden van het vroegere misbruik.

In één brief staat beschreven dat "*na jarenlang slachtoffer te zijn geweest, de meeste kinderen de transitie naar dader maken, en dat zo het netwerk in stand gehouden wordt*". Daarnaast geven enkele briefschrijvers aan dat ze zelf een ander kind of baby moesten mishandelen of doden, of dat ze moesten toezien hoe andere aanwezigen mishandeld of gedood werden. In enkele brieven is vermeld dat geofferde baby's verbrand werden of werden weggemaakt (vermalen of verbrand), waardoor bewijs hiervan niet gevonden kon worden, aldus briefschrijvers.

Werkwijze van groep daders

Zes van de 24 briefschrijvers melden dat de daders 'programmering' en 'beïnvloeding' gebruiken, waaronder een 'DIS-methode om kinderen te kunnen trainen' of 'het herhalen van woorden zoals duivel'. En dat ze "*schokken ontvangen als ze iets verkeerd doen*". Ook zouden er rollenspellen worden gedaan met verklede personen (die dan politie- of ambulancepersoneel voorstellen) die hen mishandelden. Hierdoor worden ze bang gemaakt voor personen in die functies, waardoor ze informatie dan niet naar buiten durven brengen, aldus een briefschrijver. Eén andere briefschrijver noemt verschillende programmeringen die de organisatie zou gebruiken om ervoor te zorgen dat niks gezegd werd, zoals "*het zelfmoord-programma, het strafprogramma, en het door-de-war programma*". De eerste twee programma's zijn niet nader toegelicht in de brieven. Het 'door-de-war-programma' zou maken dat je aan jezelf gaat twijfelen, niet uit je woorden komt en warrig overkomt op het moment dat je als slachtoffer informatie aan derden buiten het netwerk wil vertellen. Ook vertelt deze zelfde schrijfster over de manier waarop daders deze programma's aanleren aan slachtoffers. Dit zou gedaan worden door sessies met vastgeplakte oogleden met lichtflitsen, stemmen en videobeelden. Vier briefschrijvers geven aan dat er veel alcohol gedronken werd (ook door daders) en dat zijzelf gedrogeerd waren in de misbruiksituaties. Een andere manier waarop het 'netwerk' zou zorgen dat slachtoffers zwijgen is dat de groep daders de slachtoffers overtuigt dat ze 'altijd weten waar ze zijn' en "*erg duidelijk maken dat je toch niet geloofd zal worden, wanneer je iets zou zeggen*". Sommige briefschrijvers vertellen dat de groep daders ook zorgt voor verwarring door bijvoorbeeld voor, tijdens en na misbruik of offeren tegen hen als slachtoffer te zwijgen en hen geblindeerd en/of gedrogeerd te vervoeren tussen verschillende locaties.

Andere briefschrijvers spreken over diverse vormen van bedreiging door de vermeende daders als werkwijze van het 'netwerk'. Nadat één van de briefschrijvers aangifte had gedaan, volgden *"al snel bedreigingen die ervoor zorgden dat ik de aangifte introk"*. Deze briefschrijver is toen *"heel zwaar gestraft"* door de groep, zodat ze "*nooit meer de mond open zou doen*". Anderen schrijven specifieker over bedreiging met de dood en extra marteling als er naar buiten wordt getreden: "*de straf voor praten was de doodstraf, dan moest je zelfmoord plegen of verdween je*". Een andere briefschrijver is als kind "*heel bang gemaakt voor de politie en hulpverlening*". Samenvattend is er in de brieven geschreven over

bedreiging, al vanaf jongs af aan tot ver nadat het misbruik is gestopt. Een briefschrijver schrijft meerdere keren melding en aangifte gedaan te hebben, waarbij de politie een aantal keer actie heeft kunnen ondernemen, één keer leidend tot een veroordeling. Er waren echter na deze aangiften bedreigingen vanuit het netwerk. Omdat de politie meestal weinig kon doen, heeft deze schrijver jarenlang op schuiladressen gewoond. Om aangifte te kunnen doen tegen het hele netwerk is deze persoon vaak verhuisd naar schuiladressen. Ook is aan het adres van andere briefschrijvers gedreigd met het vermoorden van familie of om 'belastend' beeldmateriaal te verspreiden waarop het misbruik te zien is dat ze zelf, al dan niet gedwongen, hebben uitgevoerd.

Kenmerken van daders

In één van de brieven staat beschreven dat er een dader veroordeeld is voor seksueel misbruik. Uit de overige brieven wordt er óf niet over gesproken óf is er geen aangifte gedaan en/of niet tot een vervolging overgegaan. De meeste in de brieven beschreven daders zijn man; in drie brieven is geschreven over zowel mannen als vrouwen. In de overige negen brieven blijft dit onvermeld.

In twee derde van de brieven (16 brieven) staat dat er meerdere daders bij betrokken zouden zijn geweest. Als er sprake is van meerdere daders, geven de briefschrijvers in veel gevallen (11 brieven) aan dat het leden van de familie waren (vader, moeder, broer of oom) die hen misbruikten of introduceerden in een netwerk. In twee gevallen introduceerde een oppas of voorganger van een kerk hen in een netwerk. In drie gevallen gaat het om meerdere daders die geen onderdeel van een netwerk lijken te zijn.

Over de mogelijke motieven van de daders wordt in acht brieven gesproken. Deze briefschrijvers schrijven over uiteenlopende motieven. Voorbeelden daarvan zijn "*het controleren en toe-eigenen van slachtoffers*", "*het plezieren van mannen en voor seksuele behoeftebevrediging*", "*het doden en seksueel misbruik als een (chantage)middel om 'mensen op sleutelposities' te krijgen*", "*slachtoffers ronselen voor kinderpornografie*". Tot slot wordt ook als mogelijk motief de uitruil van kinderen of het financieel gewin genoemd: "*het was een sport om me te verkopen aan de hoogste bieder*", aldus een briefschrijver.

Mate van georganiseerdheid onder daders

De term 'georganiseerd' wordt op diverse manieren gebruikt door briefschrijvers: van het slechts aanwezig zijn van meerdere daders tot een *"bestaand misbruiknetwerk met verschillende niveaus"*. Dit kan wijzen op een hiërarchie en rollenverdeling binnen een groep. Grofweg is er een onderscheid te maken in seksfeesten waarin de nadruk meer zou liggen op uitruil en prostitueren, en offerbijeenkomsten waarbij het accent bij offers van kinderen in en rituele setting zou plaatsvinden, aldus de briefschrijvers die hierover rapporteren.

In zes brieven wordt gesproken over autoriteitspersonen (geen namen en toenamen genoemd) die *"aanwezig zouden zijn"* of *"betrokken zouden zijn bij de cult"*, maar het wordt niet duidelijk of en in hoeverre ze ook een actieve rol zouden hebben gehad bij het misbruik. Ze zouden elkaar beschermen, zo melden enkele briefschrijvers. Onderscheid wordt grofweg gemaakt in autoriteitspersonen in landelijk bekende bedrijven of de overheid (personen op hoge posities in de media, politiek, rechtspraak, geheime dienst, bedrijfsleven) en personen met beroepsposities op een plaatselijk niveau (advocaat/jurist, (huis)arts, voorganger, politie).

In negen brieven wordt gesproken over de specifiekere termen 'netwerk', 'cult' of 'satanische groepering'. Ook schrijven enkelen bij hun ervaringen met netwerken over sekte-achtige vormen, seksfeesten of connecties met *'Ndrangheta'* (Italiaanse maffiagroep) en dat het (satanisch) geloof in de cult bindend zou zijn. In slechts vier brieven is geschreven over bloeddrinken, Italiaanse maffia, 'De Verborgen Wereld/Sekte' en QAnon. QAnon wordt door één briefschrijver zelfs als gevaarlijk bestempeld. Gevreesd wordt dat slachtoffers met nog meer ongeloof te maken krijgen door complottheorieën. Mogelijk worden deze verspreid door de cult zelf: "*desinformatie wordt dan ook veelvuldig gevoed en verspreid door de satanische cults, wetende dat het gewone en onwetende publiek dit gretig verder zal voeden en verspreiden (…). Het ongeloof in de samenleving wat hierop volgt is exact wat ze willen bereiken*", aldus een briefschrijver.

Aangifte en afdoening

Met uitzondering van drie brieven zijn in alle brieven de ervaringen met al dan niet doen van aangifte beschreven. Zes briefschrijvers hebben één keer aangifte gedaan. In de meeste van deze zes brieven staat niet beschreven wat het vervolgtraject daarop was. In één geval is er een straf (geen details bekend) geweest van het 'netwerk'. Een andere keer is de aangifte niet geaccepteerd: "*ik had DIS en was ongeloofwaardig"*, schrijft een briefschrijver. Daarnaast hebben zeven briefschrijvers meerdere keren aangifte gedaan in meerdere zaken, van meerdere daders, of van meerdere keren in een langere tijd in één zaak. Acht briefschrijvers geven om diverse redenen aan géén aangifte te hebben gedaan. Eén van deze acht briefschrijvers geeft aan dat het 'haar subtiel werd afgeraden' door de zedenpolitie na de initiële melding van het seksueel misbruik. Twee anderen geven aan dat ze toch niet serieus genomen denken te worden, bijvoorbeeld door het hebben van een dissociatieve stoornis. Andere briefschrijvers noemen dat ze veel relevante details van het misbruik niet meer weten en geen aanvullend bewijs hebben naast hun eigen ervaring. Om die reden doen ze geen aangifte. Enkelen spreken over de angst voor de 'cult' en dat ze weer 'terug moeten'. Een andere briefschrijver wil de familie niet te schande maken door aangifte te doen. Twee anderen schrijven over de 'schuld en schaamte' die ze voelen als ze zich zouden uitspreken tegen en over de daders. Ze voelen een extra hoge drempel vanwege hun christelijke overtuiging die vraagt om daders te vergeven. Een volgende reden die genoemd

is voor het niet doen van aangifte betreft de "*cult die hen medeplichtig doet voelen door ze te betrekken bij het doden van andere kinderen om ze in te prenten dat ook zij dader zijn*". Tot slot wantrouwt een laatste briefschrijver politie en justitie omdat daar personen van het netwerk zouden werken, alsook dat de LEBZ *"te sceptisch is"* en *"niet te vertrouwen"*.

Weinig contact met de LEBZ

In de leidraad met vragen is gevraagd naar de ervaringen met de LEBZ. De LEBZ adviseert naar aanleiding van politieonderzoek en de aangiften, en adviseert het Openbaar Ministerie. In slechts zeven brieven wordt door briefschrijvers wat gezegd over ervaringen met de LEBZ of hun mening over de LEBZ. Eén briefschrijver schrijft over een eigen ervaring met de LEBZ en meent dat deze te veel invloed heeft. De overige briefschrijvers geven aan geen ervaringen te hebben de LEBZ omdat ze geen aangifte hebben gedaan. De zes schrijvers die zelf aangeven geen ervaring met de LEBZ te hebben, geven toch aan dat de LEBZ al een sceptische *"houding heeft ingenomen"* ten opzichte van slachtoffers. Een ander heeft kritiek op de deskundigen en hun objectiviteit omdat ze *"publiekelijk het bestaan van satanisch rituele aspecten betwijfelen"*. Ook vraagt deze briefschrijver zich af *"waarom deskundigen met ervaringen met ritueel misbruik niet ook onderdeel uitmaken van de LEBZ"*. Een mening van een andere briefschrijver over de LEBZ gaat erover dat informatie die wel relevant kan zijn niet wordt bekeken door gebrek aan deskundigheid over traumatische herinneringen. Weer twee andere briefschrijvers menen dat de LEBZ *"iets te verbergen lijkt te hebben"*.

Beschrijving van de resultaten van de oriënterende taalanalyse

Dit tweede deel van dit deelrapport beschrijft de inhoud van het interne rapport dat door twee externe onderzoekers is opgesteld.[6] Hieronder volgt een samenvatting van de methoden en resultaten van deze taalanalyse en een beschrijving van hoe forensische linguïstiek kan bijdragen aan het verbeteren van het aangifteproces, waarbij slachtoffers en politie elkaar optimaal begrijpen.

[6] Zie Van der Houwen en Smeekes (2022): *Discours analytisch onderzoek naar ervaringsverhalen rondom het aangifteproces, ritueel misbruik en ervaringen met de LEBZ*. Intern rapport in opdracht van de Commissie Hendriks.

Data en analysemethode

Voor het schrijven van de brieven heeft Caleidoscoop een leidraad gegeven met twaalf vragen waar briefschrijvers antwoord op kunnen geven. De leidraad (zie bijlage 2) bestaat uit grofweg drie thema's: een omschrijving van de misbruikervaringen (vraag 1-3), een omschrijving van ervaringen rondom aangifte doen (vraag 4-9) en het belang van onafhankelijk onderzoek naar ritueel misbruik en naar de LEBZ (vraag 10-12). De leidraad is soms nauwkeurig opgevolgd met de vragen verwerkt in de brief, en in de meeste gevallen deels opgevolgd.

Alle schriftelijke documentatie is meegenomen in de analyse: de uitnodiging van Caleidoscoop met de oproep, de bijgevoegde leidraad voor het schrijven van de brieven en de brieven zelf. Elk van deze tekstdocumenten kunnen invloed hebben op hoe de briefschrijvers hun ervaringen van misbruik in woorden beschrijven (in taalkundige termen: *construeren*) en hoe zij zichzelf presenteren. De onderzoekers maken gebruik van inzichten uit de discoursanalyse (Waring, 2018). Daarbij wordt niet alleen naar taalgebruik gekeken (keuze van woorden en zinsconstructies), maar ook naar hoe de schrijvers hun zelf- en wereldbeeld creëren en daarop reflecteren.

Talige handelingen die in geschreven teksten worden gedaan zijn daarbij relevant. Handelingen kunnen zijn: iemand steunen, complimenteren, iemand beschuldigen of jezelf in een goed daglicht stellen. Deze talige handelingen worden vormgegeven door: (1) hoe we onze 'discours' structureren, (2) hoe we onze taalhandelingen binnen deze structuur vormgeven, (3) hoe we onszelf en anderen presenteren en (4) hoe we onze ideologieën en onderliggende assumpties over hoe de wereld is naar voren brengen. De voorliggende taalanalyse is gedaan in lijn met het sociaal constructionisme (Berger & Luckmann, 1966; Burr, 1995). Bij deze benadering wordt ervan uitgegaan dat kennis in (directe of indirecte) interactie met anderen wordt geconstrueerd en dat taal daarbij centraal staat. Het doel van deze taalanalyse is dan ook om een aantal elementen binnen de sociale constructies van verschillende partijen, in deze analyse bijvoorbeeld briefschrijvers, de politie en het Openbaar Ministerie, naast elkaar te zetten en zodoende, waar mogelijk, openingen te vinden zodat zij elkaar beter kunnen begrijpen. Ook laat het zien wat de brievenschrijvers als vanzelfsprekend zien.

Elementen in de taal die onlosmakelijk in verband met elkaar staan en elkaar beïnvloeden zijn structuur (wat zegt de leidraad over hoe de reactie vorm te geven?), de actie van de briefschrijver als gevolg van de oproep (is de leidraad gevolgd?), identiteit en de ideologie. Om die reden is het nodig om naar de oproep en de leidraad te kijken om de overige talige indicatoren uit de brieven in een context te kunnen plaatsen. Het is belangrijk in gedachten te houden dat de uitnodiging en leidraad sturend kunnen zijn voor de structuur of inhoud van de brieven wat betreft woordkeuzes en taalgebruik.

Resultaten van de taalanalyse

Identificatie en presentatie van briefschrijvers

Uit het taalgebruik van de briefschrijvers blijkt dat zij zich beschouwen als 'slachtoffers', 'naasten van slachtoffers' of 'therapeuten van slachtoffers'. Nagenoeg alle 24 brieven zijn geschreven door een slachtoffer. De overige brieven zijn geschreven door een naaste of behandelaar. Vijftien briefschrijvers geven aan dat ze slachtoffer zijn geweest van specifiek 'ritueel misbruik'.

In slachtofferverhalen kan een persoon zich op verschillende manieren positioneren. Deze analyse kijkt naar de talige patronen van identificatie met een overlevende, slachtoffer of ervaringsdeskundige. Deze terminologie lijkt voor sommige briefschrijvers belangrijke connotaties te hebben. Geen van de briefschrijvers gebruikt alleen het woord 'overlevende'. Twee derde van de briefschrijvers gebruikt het woord 'slachtoffer' om zichzelf en anderen te beschrijven. Drie noemen de term 'overlevende' en daarnaast ook 'slachtoffer'. Alle drie deze briefschrijvers rapporteren over 'ritueel misbruik'. Voor wat betreft deze drie brieven is het verdiepen in het discours dat de schrijvers hanteren inzichtelijk. Zo zien we bijvoorbeeld hoe de schrijver van één brief de woorden: "*Ik ben een overlevende van ritueel misbruik*" en "*het aantal overlevenden van ritueel misbruik*" gebruikt. Het onderscheid tussen het gebruik van 'slachtoffer' en 'overlevende' kan erop wijzen dat iemand nog altijd slachtoffer is of inmiddels uit de situatie is, maar er kunnen ook andere redenen zijn.[7] Een voorbeeld van een bijzondere positionering is dat een schrijver zegt 'geen slachtoffer' te zijn: *"Ik ben zelf niet slachtoffer van ritueel misbruik, maar er was wel sprake van rituele kenmerken."* Waaruit dit onderscheid bestaat is onduidelijk of wordt impliciet bekend verondersteld. Er zijn ook briefschrijvers die zich, blijkend uit hun woordgebruik, als 'dader' behandeld voelen door de politie. Zij beschrijven bijvoorbeeld dat de politie hen 'bot', 'intimiderend' en/of 'respectloos' bejegent.

Wij- versus-zij

Verder is in de brieven te lezen hoe de auteurs middels taal zichzelf positioneren ten opzichte van anderen en een wij-versus-zij-discours construeren. Vooral therapeuten, behandelaars en hulpverleners worden door de briefschrijvers als medestanders van het slachtoffer gepositioneerd ('wij'), terwijl politie, het OM en de LEBZ als niet-medestanders worden gepositioneerd ('zij'). Een voorbeeld hiervan is dat een auteur de beschrijving van een traumatische ervaring in de eerste persoon enkelvoud ('ik') begint en overschakelt naar de eerste persoon meervoud ('we') na door 'mensen om haar heen' overtuigd te zijn om te

[7] Het Kenniscentrum Transgenerationeel Georganiseerd Geweld dat de belangen voor slachtoffers behartigt, gebruikt actief de term 'overlevers'. Dat kan ook van invloed zijn geweest op hoe briefschrijvers zichzelf duiden.

zorgen dat er bewijs bewaard zou worden (ze beschrijft daarvoor een misbruikervaring). De schrijver heeft al slechte ervaringen met de politie: *"politie was voor ons geen optie", "die optie vermeden we", "moesten we wel de politie bellen"*. De 'mensen om haar heen' hebben haar overtuigd en de schrijver vervolgt het verhaal in de eerste persoon meervoud en maakt hen mede-actoren in het verhaal tegenover de politie, die negatief wordt neergezet. Uit voorgaande is de zien dat er, impliciet, een discours is waarbij men terughoudend is naar de politie. De politie handelt zelf vanuit de 'discours van het rechtssysteem' waarin aangifte en de daaropvolgende bewijsvergaring in een politieonderzoek essentieel is voor vervolging.[8]

Andere voorbeelden zijn brieven waarin te zien is dat de schrijver een tweedeling construeert tussen slachtoffers en het rechtssysteem, een algemene 'je' versus 'de groep' (sekte/netwerk) en een 'je' versus 'de politie en de LEBZ'. Voorbeelden uit de brieven zijn: "*de politietop, rechtertop en advocatentop hebben er vooral veel belang bij dat slachtoffers hun mond houden*" of "*Hoe moet je hieruit, onder de angst dat de groep erachter komt en wraak zal nemen, en in de twijfel of de politie en het LEBZ je verhaal überhaupt wel serieus nemen/geloven, een altijd gelijkwaardig, duidelijk, coherent getuigenis afleggen*?" In één brief is er een vergelijkbare retorische taalhandeling waarbij de auteur, door zich met de ander te vereenzelvigen, de wij/zij dichotomie vermijdt. De schrijver onderscheidt naast 'ik', "*kinderen en volwassenen die nog vastzitten in een systeem*", een wij (als samenleving) waarmee de schrijver zich wisselend identificeert. Te zien is hier ook een kleine nuancering door middel van *"en – in mijn geval – door er niet mee in het licht te komen"*, dat de auteur toch weer in een ander 'kamp' plaatst dan degenen aan wie het gericht is. Bovenstaande is een eerste oriënterende analyse van 'wij'/'zij'-identiteiten.

Discours 'ritueel misbruik' en discours 'hervonden herinneringen'

In deze zelf-en-ander-positionering verhouden de briefschrijvers zich ook tot verschillende discoursen. Grofweg is onderscheid te maken in (1) het discours omtrent ritueel misbruik en (2) het discours omtrent hervonden herinneringen. Belangrijk in de brieven (en de oproep) is daarnaast de positie van de LEBZ tot wie de schrijvers zich verhouden. Uit het woordgebruik blijkt dat de briefschrijvers veelal negatief staan tegenover de LEBZ. Op de achtergrond speelt mee dat over zowel het bestaan van ritueel misbruik als hervonden herinneringen een wetenschappelijke discussie bestaat met tegengestelde meningen.

De uitnodigingsbrief van Caleidoscoop lijkt vanuit een bepaald discours geschreven, waarbij bijvoorbeeld de term ritueel misbruik niet ter discussie staat. In de brieven is te zien dat sommige briefschrijvers zich bewust zijn van het feit dat het noemen van ritueel misbruik op weerstand kan stuiten en niet als vanzelfsprekend wordt ervaren, bijvoorbeeld door politie.

[8] De analyse van een 'bewijs-discours' of 'therapeutisch discours' etc., waarvoor eveneens talige indicatoren uit de brieven te halen zijn, behoeft diepgaander onderzoek, aldus auteurs van het interne rapport.

Een citaat uit een brief: *"Ik heb bewust niet gesproken over de rituele kenmerken zodat de politie actie zou ondernemen."* En uit een tweede brief: *"Hun standpunt over zaken met rituele kenmerken is erg sceptisch en hun houding ervaart als argwanend, wantrouwend en op z'n minst onveilig"* en *"…mijn aanvraag enkel de rituele kenmerken weggelaten uit angst daarover niet geloofd te worden…"*

Over het onderwerp 'hervonden herinneringen' bestaan verschillende standpunten. Er is een therapeutisch discours dat sommigen innemen, waarbij het bestaan van een dissociatieve identiteitsstoornis en hervonden herinneringen als waarschijnlijk gezien wordt. Er is ook een discours waarin men kritischer staat tegenover het bestaan van deze beide concepten. In de brieven is te zien dat verschillende schrijvers zich als slachtoffer expliciet verhouden tot deze verschillende discoursen op te maken uit hun woordkeuzes en taalgebruik. Zo geven verschillende briefschrijvers aan dat het bij hen *"níét om hervonden herinneringen gaat".* Het aangeven wat iets *niet* is, geeft aan dat de schrijver aanneemt dat de lezer een bepaalde assumptie heeft: "*Deze herinneringen die stuk voor stuk gegrift zitten in mijn geheugen krijgen hun totale betekenis pas terug wanneer ze gekoppeld zijn. Dit noemen mensen vaak 'hervonden herinneringen'. Ze zijn er altijd geweest. Het zijn mijn herinneringen, maar lange tijd begreep ik ze zelf niet…"* En in een andere brief*: "het waren herinneringen… Hierbij werd geen hypnose gebruikt. Het was meer een kwestie van het toelaten van de beelden in plaats van ze zo snel mogelijk wegduwen."* Beide schrijvers nuanceren 'hervonden herinneringen' door te benadrukken dat deze er volgens hen altijd al waren. Ook bij andere briefschrijvers wordt de betekenis van 'hervonden' in zekere zin gelijkgesteld aan 'verzonnen'. Twee briefschrijvers ontkennen stellig dat er bij hen sprake is van 'hervonden' herinneringen, waarbij één dit intertekstueel doet (verwijzend naar een andere tekst) door dit niet zelf te claimen, maar haar behandelaar hiervoor op te voeren door deze te citeren: "*En mijn vorige EMDR-behandelaar die zei: dit is niet verzonnen of 'hervonden*'". Andere voorbeelden van woordkeuzes bij ontkenning: *"er is bij mij dus geen sprake van hervonden herinneringen"* of *"Geen herinneringen door een therapeut ingegeven. Geen hervonden herinneringen"* en *"Dus niks 'hervonden', niks 'door haar gestuurd of gesuggereerd'. Juist niet."* Over hypnose: *"En laat de oude denkwijze van 'onder hypnose en door suggestie valse hervonden herinneringen' los. Want het klopt niet*." De auteurs van het interne rapport lijken uit te gaan van een discours over de LEBZ[9] vanuit het perspectief van slachtoffers. Slachtoffers zouden weten dat de 'hypnose' als behandelelement en 'hervonden herinneringen' door de LEBZ kritisch beschouwd worden, en denken dat daardoor hun ervaringen door hen niet serieus worden genomen. Hierdoor kiezen ze woorden om zich hiertegen te 'verdedigen'. Daarnaast zijn er ook briefschrijvers, waaronder de auteurs van de oproep, die expliciet aangeven waarom de herinneringen volgens hen niet verzonnen zijn, zoals: "*Ik heb dus niets te winnen bij het verzinnen van een absurd verhaal over een niet-bestaand verleden*", en in de inleiding van de

[9] Het LEBZ-discours is door de externe onderzoekers niet verder uitgewerkt en geanalyseerd.

oproep: "…*De mensen die hun verhaal hebben durven delen hebben geen enkel eigen gewin hierbij*…"

Verhaallijnen van ritueel misbruik

Goodwin (2018: p. 281) geeft aan dat in veel getuigenissen van ritueel misbruik een verhaallijn zichtbaar is (zie voorbeeld in het tekstkader; voor citaat, zie Bass & Davis, 1988: p. 417-419). In de brieven is dit ook het geval. Aan het verhaal in het tekstkader zijn tussen vierkante haken enkele verhaalelementen toegevoegd.

[Keurig meisje uit welgesteld gezin]
"If you had peeked through the window of Annette's childhood home, her family would have seemed 'so proper and clean, they squeaked'. To casual observers, her parents were respectable church-going citizens of a wholesome Midwestern community. But Annette remembers things differently. She remembers sexual molestation, torture, and mind control."
[Familie en betrokkenen op sleutelposities]
"She remembers her parents abusing her and letting church officials, business people, and town leaders abuse her."
[Babymoord/bloed drinken]
"She remembers them using her body to birth infants intended for satanic sacrifices. 'I was what they called a "breeder,"' she recounts. 'I was less than twelve years old. They overpowered me and got me pregnant and then they took my babies. They killed them right in front of me.'"

Enkele van deze elementen zijn ook terug te zien in de tekst van de Caleidoscoopbrieven, zoals uit citaten van de briefschrijvers blijkt: (1) 'keurig meisje uit welgesteld gezin', (2) 'de rol van de familie en vermeende daders op sleutelposities' en (3) babymoord/bloed drinken.

Ten aanzien van 'uit een welgesteld gezin' komen in de brieven zinnen voor zoals: *"Ik was een keurig meisje uit een welgesteld gezin en heb een universitaire opleiding."* En: "*Wat ik vertelde was te vreemd, een klein lief blond meisje uit een welgesteld gezin komt in de ogen van onze maatschappij niet in aanraking met sadisme.*" Voorbeelden van verhaalelementen over de rol van de familie en daders: "*netwerk van mijn familie*"… "*mensen uit de kerk waar wij bij hoorden, mijn basisschooldirecteur, een dierenarts, de boswachter en andere mensen op sleutelposities*". Ten aanzien van 'babymoord/bloed drinken' kunnen enkele citaten uit brieven gegeven worden: "*vanaf mijn twaalfde voortdurend zwanger … door abortus, vaak niet verdooft, de foetus vervolgens in een ritueel offerfeest te offeren aan satan*." En in een andere brief: "*getuige van moord op baby… en moord op jongetje tijdens ritueel in het bos … Bloed afgenomen, en dit was het bloed van Christus… En het werd gedronken*". En in een derde brief: "*miskraam opgewekt" … "hij dwong mij, kokhalzend de foetus op te eten... Ik zag ooit, hoe ze een baby opensneden. Het hart opaten."* En tot slot: *"Van de offerrituelen*

herinner ik me niets dan het doden van de kindjes en de achteloosheid waarmee dat gebeurde."

Talige overeenkomsten in herinneringen als een vorm van bewijs?

De briefschrijvers geven aan dat hun herinneringen niet uniek zijn. In onderstaande fragmenten geven de briefschrijvers aan dat zij het gegeven dat hun herinneringen overeenkomsten hebben met herinneringen van anderen als 'bewijs' zien dat 'ritueel misbruik' voorkomt. Twee brieven geven hiervan een voorbeeld: "*Hoeveel overeenkomst mijn verhaal heeft met andere verhalen, heb ik pas tijdens mijn verwerkingsproces gehoord. Niet alleen de werkwijze van de daders, maar ook sommige namen en locaties die ik noemde, hadden mijn behandelaars vaker gehoord… Maar leg de verhalen van overlevenden naast elkaar, zie de overeenkomsten en laat tot je doordringen wat je ziet: zouden tientallen, of meer dan honderd mensen, dit onafhankelijk van elkaar kunnen verzinnen? Die overlap is in zichzelf betekenisvolle informatie*." En in een andere brief: "*Maar hoe kan het dat 140 mannen en vrouwen onafhankelijk van elkaar, niet wetend van elkaar en over het land verspreid overlappende ervaringen delen? Hoe kan het dat mijn vorige behandelaar … nog 2 cliënten had die ook uit de verborgen wereld kwamen, tegelijk met mij? En dat wij … terwijl wij elkaar niet kennen, zonder het van elkaar te weten, met dezelfde onderwerpen kwamen?"* Deze briefschrijvers zijn zich goed bewust van de complexiteit van bewijsbaarheid, mogelijke ongeloofwaardigheid en incomplete verhalen. Ze menen dat het naast elkaar zetten van de verhalen (schakel)bewijs zou kunnen vormen.

Samenvatting van resultaten van de oriënterende taalanalyse

Uit de oriënterende taalanalyse komen talige patronen naar voren die indicaties vormen voor hoe de briefschrijvers zichzelf zien en hoe zij zichzelf positioneren ten opzichte van 'ritueel misbruik' en 'hervonden herinneringen', zaken die in de media, de wetenschap en de therapeutische praktijk punt van discussie zijn. Voor een deel is de wijze waarop zij hun ervaringen hebben gedeeld, gestuurd door de leidraad en oproep. Deze leidraad vanuit Caleidoscoop had voor deze stichting als doel ervaringsverhalen te verzamelen ter ondersteuning van de kamerbrief voor onafhankelijk onderzoek naar ritueel misbruik.

De briefschrijvers identificeren zichzelf als slachtoffer, overlevende, naaste, therapeut en anderen, zoals terug te zien is in hun taalgebruik. In veel brieven wordt een tweedeling gemaakt. Zo wordt onderscheid gemaakt tussen 'wij' (slachtoffers, naasten, behandelaars) en 'zij' (politie, OM, LEBZ), waarbij briefschrijvers zichzelf soms onbewust of bewust ook buiten beide partijen plaatsen. In deze zelf-en-ander-positionering in hun taalgebruik verhouden de briefschrijvers zich dan ook tot verschillende discoursen, waarvan er twee zijn uitgelicht. De twee onderwerpen 'ritueel misbruik' en 'hervonden herinneringen' vormen de kern van de wetenschappelijke discussies. Formuleringen van zinnen in sommige brieven zijn

te beschouwen als het bij voorbaat verdedigen tegen een kritische noot die verwacht wordt over deze twee onderwerpen. Tot slot worden verhaalelementen en talige patronen uit de brieven beschreven die overeenkomen met veelvoorkomende verhaallijnen ten aanzien van ritueel (satanisch) misbruik.

De waarde van taalkundige analyses voor verbetering van het aangifteproces

De externe onderzoekers hebben op basis van resultaten uit de oriënterende taalanalyse enkele voorstellen gedaan voor verbetering van het aangifteproces. Het aandacht hebben voor taal en interpretaties daarvan kan betrokken partijen ondersteunen.

Melders of aangevers spreken met andere woorden en kennen andere betekenissen toe aan bepaalde woorden. In een juridische context kan er een verschil zijn in mores en taalgebruik tussen slachtoffers en justitie. Als een slachtoffer lange tijd relatief geïsoleerd heeft geleefd in een besloten groep, kan diegene voor buitenstaanders als verward overkomen. Vaak is het taalgebruik anders; de politie, melder en andere betrokkenen verstaan elkaar nog niet goed. Wanneer een melder enkel spreekt in termen van het ’ritueel misbruik’-discours (of een ander minder gebruikelijk discours), zou bijvoorbeeld de politie de melder kunnen ondersteunen bij de vertaalslag naar taalgebruik dat beter aansluit bij het strafrecht en het feitenonderzoek. Dit kan in juridische vervolgstappen spraakverwarring voorkomen, wat belemmerend kan zijn voor de aangifte, het strafrechtelijk onderzoek, het herstel van de cliënt en zijn of haar functioneren in de maatschappij. Een gespecialiseerde (recherche)psycholoog of jurist zou als onafhankelijk adviseur van de melder kunnen optreden.

De politie/het OM komt voor een extra uitdaging te staan als het taalgebruik van een melder verward overkomt, dat wil zeggen, wanneer ze spreken in termen van een ongebruikelijk discours. De rechercheur heeft mogelijk niet voldoende kennis over het discours en het bijbehorende taalgebruik. Een melder kan zich op zijn/haar beurt bijvoorbeeld niet bewust zijn van eventuele connotaties die de term ‘ritueel misbruik’ bij justitiële instanties heeft. Van belang voor het feitenonderzoek is om na te gaan of het taalgebruik van de melder aangeleerd is (door externe beïnvloeding van media of hulpverleners) en of er daadwerkelijk sprake is van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting. Door meer kennisontwikkeling over de manieren waarop het ‘ritueel misbruik’-discours tot stand kan komen en het vertalen van deze kennis naar de politiepraktijk, zou het onterecht seponeren van meldingen/aangiften voor een deel voorkomen kunnen worden.

Samenvatting en conclusies

Het doel van dit rapport is zicht te geven op de inhoud van de brieven van slachtoffers van ritueel misbruik. Het eerste deel beschrijft de belangrijkste kenmerken van het misbruik dat de briefschrijvers zeggen ervaren te hebben en wat er geschreven is over de daders en de werkwijze van het 'netwerk'. Niet alle briefschrijvers hebben het specifiek over ritueel misbruik. De ervaringen over misbruik en aangifte doen daarvan gaan vaak over niet-ritueel seksueel misbruik dat zij als minderjarigen ervaren hebben. Een deel van deze slachtoffers beschrijft in meer detail de rituele, satanische en sadistische elementen van het misbruik dat zij ervoeren. Meestal zijn zij via gezinsleden of familieleden in een netwerk gebracht, waarin zij via een uitruil op seksfeesten of op offerfeesten onderworpen zijn aan seksuele uitbuiting. Uit zes brieven komen mogelijke motieven naar voren. Geldgewin, controle en macht over slachtoffers en chanteren van slachtoffers of 'daders' kunnen redenen zijn volgens briefschrijvers om dader te zijn. Over de werkwijze van de groep daders schrijven zij dat er gebruik wordt gemaakt van beïnvloeding door onder meer het angstig maken voor een straf die ze krijgen als ze aangifte zouden doen, angstig maken voor politie en hulpverleners om te voorkomen dat zaken bij hen wordt uitgesproken, 'chantage' door aan te geven dat er beeldmateriaal is waarop te zien is dat slachtoffers ook zélf dader zijn, en het doen geloven dat slachtoffers altijd gevolgd worden.

De meeste briefschrijvers geven aan dat ze om enkele van bovengenoemde redenen aangifte doen als een hoge drempel ervaren. In de meeste gevallen is er geen aangifte gedaan. Weinig briefschrijvers hebben met de LEBZ van doen gehad. Opvallend is dat van de zeven briefschrijvers die iets over de LEBZ schrijven, er slechts een enkele zelf ervaring heeft met de LEBZ na aangifte gedaan te hebben. Het lijkt erop dat de meningen in de andere gevallen gevormd zijn door genoemde kritiekpunten die openbaar bekend zijn over de ervaren rol van de LEBZ.

Het tweede deel van dit deelrapport betreft een analyse van taalpatronen in de tekst in de brieven door externe onderzoekers. Aangezien de Commissie de schrijvers van de brieven niet persoonlijk heeft gesproken, is aanvullend nagegaan wat de woordkeuzes en het taalgebruik laten zien over wat hun beeld is over ritueel misbruik, aangifte doen en over de LEBZ. Ook de uitnodiging in de brief door Caleidoscoop, met de oproep erin en de bijgevoegde leidraad voor het schrijven van de brieven, zijn onderdeel van deze analyse. Elk van deze documenten kan beïnvloeden hoe de briefschrijvers hun ervaringen van (ritueel) misbruik in woorden 'construeren' en zichzelf positioneren. Uit de oriënterende taalanalyse komen patronen in woordkeuzes naar voren waaruit blijkt dat zij zich bewust zijn van de kritiekpunten op de LEBZ, de scepsis die er ook is rondom ritueel misbruik en de wetenschappelijke discussie rondom beïnvloeding van herinneringen, en de kritiek op het – na jaren – kunnen hervinden hiervan.

Bovenstaande resultaten van de taalanalyse van de externe onderzoekers kunnen volgens de Commissie aanknopingspunten bieden voor het verbeteren van de communicatie tussen slachtoffers, politie en justitie. Eventuele spraakverwarringen en onbegrip onderling kunnen deels weggenomen worden door kennis te hebben van de invloed van taalkundige obstakels.

Literatuurlijst

Bass, E. & Davis, L. (1988). *The Courage to Heal: A Guide for Women Survivors of Child Sexual Abuse*. New York: Harper and Row.

Berger, P.L., & T. Luckman (1966). *The Social Construction of Reality*. Doubleday/Anchor.

Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London, United Kingdom: Routledge.

Goodwin, M. (2018). They Couldn't Get My Soul. *Studies in Religion/Sciences Religieuses*, *47*(2), p. 280–298.

Waring, H.Z. (2018). *Discourse Analysis; The Questions Discourse Analysts Ask and How They Answer Them*. Routledge.

Bijlage 1. Scoreformulier voor analyse van de brieven

Categorie	Indicator	Toelichting indicator*
Slachtoffer	**Meerdere slachtoffers?**	Is er sprake van **meerdere slachtoffers**? *Uitleg*
	Geslacht slachtoffer	Man/vrouw
	Leeftijd bij aanvang	Op welke **leeftijd** speelt het misbruik zich af volgens het slachtoffer?
	Leeftijd slachtoffer t.t. brief	Welke leeftijd heeft het slachtoffer op het moment van schrijven van verklaring in brieven voor Caleidoscoop?
	Diagnose en herinneren	Welke diagnose is (in therapie) vastgesteld?
Daders	**Meerdere daders?**	Is er sprake van **meerdere daders**? *Uitleg*
	Relatie slachtoffer-beschuldigde(n)	Wat was de **relatie** tussen het slachtoffer en de beschuldigde(n)?
	Geslacht daders	Man/vrouw
	Motieven daders?	Wat is volgens het slachtoffer een **mogelijk motief** van de daders?
Delict	**Aard van het misbruik**	Waar bestaat het misbruik uit volgens het slachtoffer **(aard)**?
	Rituele aspecten	Welke kenmerken van het misbruik worden genoemd die duiden op **rituele aspecten** van het misbruik?
	Satanische aspecten	Welke kenmerken van het misbruik worden genoemd die duiden op **satanische aspecten** van het misbruik?
	Sadistische aspecten	Welke kenmerken van het misbruik worden genoemd die duiden op **sadistische aspecten** van het misbruik?
	Zwangerschappen	Wordt er gesproken over **zwangerschappen** voortkomend uit het misbruik?
Organisatie	**Georganiseerd**	In hoeverre is er **georganiseerd misbruik**? Georganiseerd wil zeggen: waarbij meer dan één persoon betrokken is.
	Cult/Netwerk/Sekte	Wordt er gesproken over een **cult/netwerk/sekte**?
	Autoriteitspersonen beschuldigd?	Wordt er gesproken over **autoriteitspersonen** als daders?
	Transgenerationeel binnen families	Is het te categoriseren als '**transgenerationeel**', d.w.z. binnen familienetwerk?
	Onderdeel van criminele handel	Is het te categoriseren als **'onderdeel van criminele handel**'?
Modus Operandi	**Drogeren**	Heeft het slachtoffer het over drogeren voor of tijdens misbruik?
	Programmering slachtoffer	Spreekt het slachtoffer over **programmering** van zijn/haar gedrag of gedachten door anderen?
	Bedreiging slachtoffer	Spreekt het slachtoffer over **bedreiging** wanneer hij/zij informatie naar buiten wil brengen?
Aangifte	**Betrokken bij herinneren?**	Wie speelden er een rol bij het **herinneren**? (via school, meldpunt, therapeuten, politie, jurist)
	Aangifte gedaan	Is er door het slachtoffer (of vertegenwoordiger) **aangifte** gedaan bij politie?
	Problemen aangifte	Welke **problemen** ervaart het slachtoffer bij het doen van aangifte?
	Politieonderzoek en vervolging	Is er iemand **vervolgd** door het Openbaar Ministerie?
	Ervaring met LEBZ?	Wordt er gesproken over de ervaring met het **LEBZ**?
Beeld-materiaal	**Beeldmateriaal**	Is er **beeldmateriaal** voorhanden als bewijsmateriaal?

Bijlage 2. Uitnodigingsbrief Caleidoscoop, overgenomen uit brievenbundel

Datum: 4 september 2020

Onderwerp: *Oproep voor ervaringsverhalen rondom het aangifteproces, ritueel misbruik en/of ervaringen met de LEBZ.*

Contact:
Annemarie Boonstra, Interim-bestuurslid (annemarie@caleidoscoop.nl) en Stefanie Terpstra (stefanie@caleidoscoop.nl)
Vereniging Caleidoscoop
Stationsstraat 79-G 3811 MH Amersfoort

Beste iedereen,

Naar aanleiding van de VPRO ARGOS radiouitzending Glasscherven en Duistere Rituelen, (pas op met dit beluisteren vanwege triggerwarning!), zijn er schriftelijke Kamervragen gesteld over het plaatsvinden van ritueel misbruik en de werkzaamheden van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken (LEBZ). Deze vragen zijn op 27 augustus beantwoord door de minister van Justitie en Veiligheid, dhr. Grapperhaus (zie dit kamerstuk). Dhr. Grappherhaus heeft hierin laten weten dat er geen onafhankelijk onderzoek komt naar ritueel misbruik in Nederland, omdat hij gezien het geringe aantal aangiftes hier geen draagvlak voor ziet.

Als Caleidoscoop zijn we hier erg van geschrokken en willen we met een brief onze stem laten horen voor een onafhankelijk onderzoek naar ritueel misbruik in Nederland, maar ook naar de werkwijze van de LEBZ. Daarom hebben we vanuit de werkgroep Belangenbehartiging Dissociatieve Stoornissen besloten om een brief te schrijven om aan te dringen op deze onderzoeken.
Als fundering van onze brief, zijn we op zoek naar verhalen betreffende het wel of niet melden en/of aangifte doen van zedenzaken waaronder ook ritueel misbruik. Ook overwegingen om geen aangifte te doen zijn hierbij belangrijk. De verhalen willen we als bijlage bij onze brief voegen die naar het ministerie van Justitie en Veiligheid gaat en naar meerdere specifieke kamerleden. Het kan zijn dat we enkele uitspraken in de brief zelf gebruiken.

Ter benadrukking: Het is geen vereiste om een dissociatieve stoornis te hebben of misbruik met rituele kenmerken meegemaakt te hebben. Wij verwelkomen alle ervaringen met het doen of niet doen van aangifte van een zedenmisdrijf.

We begrijpen dat dit enorm gevoelige informatie is en we daarmee iets heel bijzonders van mensen vragen. We doen ons best om je verhaal, op jouw manier en met respect voor jouw grenzen en veiligheid te delen. Dit houdt dus ook in dat je je verhaal anoniem mee kan geven aan ons en we niet vragen om specifieke informatie. Deze ervaringsverhalen dienen ter ondersteuning van ons verzoek om twee onafhankelijke onderzoeken op te starten over Ritueel Misbruik in Nederland en over het functioneren van de LEBZ. Op de volgende pagina staan vragen als leidraad als je je ervaring beschrijft, voel je echter vrij om te vertellen wat jij wilt vertellen.
Om je verhaal te delen, maar ook bij alle vragen, twijfels en onzekerheden, kun je mailen naar annemarie@caleidoscoop.nl. Voel je vrij om contact met mij op te nemen en dan regelen we het.

Hartelijke groeten,
Annemarie
Interim-bestuurslid Caleidoscoop

Leidraad omschrijving eigen ervaring m.b.t. aangifte doen zedenmisdrijven.
Dit is als hulp bij het schrijven bedoeld. Je kan de vragen beantwoorden, maar dit hoeft niet. Je mag ook zelf wat schrijven.

1) Omschrijving van het zedenmisdrijf. Betrokkenen en leeftijd, om wat voor misdrijf gaat het, in welke tijd, hoelang duurde het?
2) Jouw leeftijd nu en ten tijde van aangifte overweging. Hoe lang is het geleden?
3) Is bij jouw ervaring sprake van rituele kenmerken?
4) Heb je aangifte en/of melding gedaan?
5) Welke reden(en) had je om dit wel/niet te doen?
6) Als je aangifte gedaan hebt, wanneer was dat, waar ging de aangifte over, hoe was het verloop van de afhandeling. Wat was hier goed aan, wat was niet fijn etc.?
7) Welke gevolgen heeft het wel/niet doen van aangifte gehad voor jou?
8) Welke gevolgen heeft het wel/niet doen van aangifte gehad voor anderen?
9) Aanbevelingen, tips?
10) Waarom is voor jou een onafhankelijk onderzoek naar Ritueel Misbruik belangrijk?
11) Waarom is voor jou een onafhankelijk onderzoek naar de LEBZ belangrijk?
12) Wat zou jij de Nederlandse politiek willen zeggen (in 1 zin)?

Vermeld erbij of je anoniem wilt blijven, welke naam of nickname je vermeld wilt hebben en of je evt. benaderd kan worden voor extra vragen, mocht dit nodig zijn.
We willen licht schijnen op jullie ervaringen, met respect voor wat jullie willen en kunnen delen. We vragen dus expliciet niet om belastende en heftige details. Wat we willen, is jouw ervaring, op jouw manier met deze onderwerpen. Alleen daar waar jij je oké bij voelt.